

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

**VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKÝCH KOMUNIT**

**PaedDr. Kopinecová Júlia
Rozprávanie o lesných zvieratkách**

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11, 850 01
Bratislava
Autor UZ: **Kopinecová Júlia**
Kontakt na autora UZ: julia.kopinecova@gmail.com

Názov: Rozprávanie o lesných zvieratkách
Rok vytvorenia: 2014
Oponentský posudok vypracoval: Ing. Valéria Hudáková

ISBN 978-80-565-0614-1

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunít. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

1. Rozprávanie o lesných zvieratách

Som les. A to nielen taký obyčajný les, ktorý poskytuje miesto na oddych, pomáha čistiť ovzdušie, privoláva dážď, ale som hlavne les – domov. Som domov mnohých zvierat, vtákov, obojživelníkov, plazov a ako domov ich chránim, poskytujem útočisko.

Lesné zvieratá majú ťažší život ako domáce, musia si sami hľadať potravu, ale majú voľnosť, slobodu a patria všetkým. Pre potechu, radosť, v niektorých prípadoch sú obživou. V lese

však žijú aj zvieratá, ktoré volajú sanitármi, pretože konzumujú zvyšky iných, uhynutých zvierat. Veru to príroda múdro zariadila. Mnohé z lesných zvierat sú známe, ale nie každý vie, ako a kde žijú, čím sa živí, či sú plaché, alebo naopak nebezpečné.

2. Zvieracie hádanky

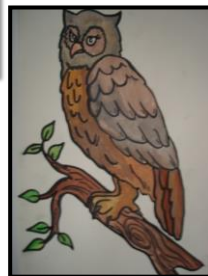
Preto sme vám pripravili zvieracie hádanky.

Vyber správne zviera

- Z radu obrázkov vyber ten obrázok, ktorý k ním nepatrí. Svoj výber zdôvodni!

Vyber správne zviera

3. Veršované hádanky

Ďalšie hádanky sú veršované: prečítajte básničky, popremýšľajte, čo by to mohlo byť? Keď sa vám to podarí, skontrolujte v nasledujúcich textoch, či ste odpovedali správne. Ak nie, čítajte nasledujúci text ešte raz, pozorne a pokúste sa nájsť niektoré slová z veršovanej hádanky, ktoré vám pomôžu uhádnuť o aké zvieratko ide. Vyhľadajte v textoch vlastnostné prídavné mená a napíšte ich v základnom tvare.

Uhádni o kom sa hovorí

**Ako koza kozička,
skáče každá nožička
v lete hnedé oblečenie,
v zime sivý plášťik berie.
Deti majú ako nik,
bodkovaný kabátik.**

V nížinatých oblastiach s malými i väčšími lesnými partiami sa poľnou zverou pomaly stáva aj srnčia zver. Za potravou vychádza hlavne podvečer, krátko tiež okolo poludnia a po polnoci. Hlavnou potravou srnčej zveri sú listy drevín, krov, rôzne trávy, byliny, plody a semená, poľnohospodárske plodiny, hlavne d'ateliny, mladé obilie a okopaniny. V polovici mesiaca júl sa začína srnčia ruja, keď srnce vyhľadávajú rujné srny. Prechodne sa prestáva starať o srnčatá, dokonca ich od seba odháňa. Ťahavým pískaním, ktoré počuť najviac na 300m, k sebe vábi srnca, ktorý sa zdržuje stále pri nej. Po skončení rujnosti srny ju srnec opúšťa a hľadá ďalšiu rujnú srnu. Vo svojom rajóne vyznačenom hrabaniskami a odierkami na kroch a stromčekoch neznáša nijakých sokov. Takže pri stretnutí srncov často vznikajú tvrdé súboje, ktoré sa začínajú hrabaním a vrážaním parožkov do zeme. Vo vyšších horských polohách sa ruja začína trochu neskôr ako v nížinách a niekedy sa pretiahne až do polovice augusta. Zárodok zostáva do decembra v latentnom stave až potom sa začne normálne vyvíjať. Začiatkom mesiaca jún srny rodia zvyčajne dve a zriedka tri bieloškvrnité srnčatá, ktoré sú po narodení slabé a ostávajú ležať utajené v hustých porastoch, kde ich srna chodí dojčiť. Novonarodené srnča váži 1,5 kg. Po 14 dňoch už ihravo pobejú okolo matky. Srncom v januári začína rásť parožie. Mladým, polročným srnčekom rastú prvé malé gombičky či ihličky, ktoré už vo februári zhadzujú, aby nasadili parožie ihličia. V apríli začína srnec parožie vytĺkať, čím sa srnec zbavuje lyka, ktoré parožky chránilo

počas rastu. Koncom septembra a v októbri sa srnčia zver prefarbuje, ich srst' získava tmavosivé sfarbenie. Len miesto okolo zadku, nazývané zrkadlo je biele, pričom srnec ho má malé a okrúhle, prípadne trojuholníkové a srna väčšie, srdcovitého tvaru. Koncom novembra prebieha ešte druhé párenie. Srny neoplodené v lete sa pária so srncami, ktoré ešte nezhodili parožky. V tomto období však srnce už parožky zhadzujú. Medzi predátorov, ktorí sa živia srnčou zverou patria všetky veľké šelmy, srnčatá však dokáže uloviť aj líška, krkavcovité vtáky i výry. V zimných mesiacoch je potrebné srnčiu zver prikrmovať. Do vybudovaných kŕmidiel zväčša poľovníci dávajú objemové krmivá: lúčne seno, sušenú d'atelinu, z jadrových krmív do válovcov jačmeň, pšenicu, ovos, kukuricu a pod. Dôležitou súčasťou potravy je soľ, ktorá sa dáva v kamennej podobe do soľníkov. Vďaka dobrej starostlivosti poľovníkov o túto zver sa stav srnčej zveri zvyšuje.

Uhádni o kom sa hovorí

**Nemotorné štyri laby,
ľúbi všetko, najviac med,
brumká, mrmle aj jahôdky
z nášho lesa dá si hneď.
V zime spinká v brlohu
nevystří ani nohu.**

Mlád'atá medveďa sa rodia v januári až februári v brlohu. Pri narodení vážia len okolo 400g, sú veľké asi ako morské prasiatka. Rodia sa málo vyvinuté. Približne po troch týždňoch sa im otvoria oči, ktorými sa začínajú orientovať v siedmom týždni. Čuch - najlepší zmysel u medveďa, ako aj sluch im začínajú úplne fungovať koncom druhého mesiaca. Mlád'atá sú odkázané len na matkine mlieko, ktoré je veľmi výživné - má až 20% tuku (ľudské mlieko má

len okolo 4%). Počas kŕmenia mláďat v brlohu medvedica môže stratiť až 40% svojej váhy. Medvied'atá vychádzajú von asi po troch mesiacoch. Na začiatku sa medvedica zdržiava s nimi v blízkosti brloha, aby ich mohla chrániť, hoci aj pred iným medveďom. Samec sa na výchove nepodieľa. Matka ich postupne učí hľadať potravu, prekonávať prekážky, liezť na strom, schovať sa v prípade nebezpečenstva, ale ich aj trestá za neposlušnosť úderom labou. Medvied'atá sa aj samé pripravujú do života. Sú zvedavé, skúmajú svoje okolie, chytajú hmyz a navzájom sa hrajú, zápasia či naháňajú. Keďže vo vyšších polohách je ešte sneh, ak sa nepodari nájsť uhynuté zvieratá po zime, medvede musia zísť nižšie, kde už začala jar. Hľadajú si akúkoľvek dostupnú potravu. Je to hlavne mladá tráva, prvé byliny. Často zbierajú šípky alebo trnky, ktoré ostali z jesene, objedajú kôru a mäkké lyko a výhonky mladých stromov. Radi vyhrabávajú mraveniská a vyberajú larvy mravcov, taktiež chrobáky, ktoré vyhľadávajú pod kameňmi alebo starými pňami. Pri hľadaní potravy sa môžu dostať aj do blízkosti ľudských obydli. S príchodom teplejších dní sa medvede opäť vracajú do vyšších polôh, kde je vegetácia ešte svieža. Obdobie párenia trvá zväčša od konca mája do začiatku augusta. Ak má o medvedicu záujem viac medveďov, môže dôjsť k zápasom medzi rovnako silnými jedincami, čo môže skončiť vážnym zranením či smrťou jedného z nich. Príznakom ruje môže byť hlasový prejav medveďov, škrabance a záhryzy na stromoch, vyšľapané chodníčky. Medvedica máva každý druhý-tretí rok obyčajne 1-3 mláďatá. Mladé ostávajú s matkou 2-3 zimy. Medvedica ich odoženie len na čas ruje, potom sa k nej zas vrátia. Prvý rok narastú asi do polovičnej veľkosti svojich rodičov, ale až ako 10-ročné dosiahnu konečnú veľkosť. Staršie mláďatá, ktoré ostávajú s matkou a tohoročnými mladými, sa nazývajú pestúni. Počas leta sa potrava medveďov obohatí a tvoria ju predovšetkým lesné plody ako maliny, čučoriedky, černice, neskôr brusnice. Bobule požierajú aj s listami. Dôležité je obdobie jesene, keď skonzumujú veľké množstvo, aby si vytvorili dostatočné tukové zásoby na zimu. Vtedy do jedálnička pribudnú tvrdé lesné plody ako bukvice, žalude, limbové oriešky. Z dužinatých sú to plody jarabiny, kaliny, šípok, či hrušky, jablká a slivky. Rastlinná zložka tvorí u medveďa hneďho u nás až 90% potravy. Zo živočíchov je to hlavne rôzny hmyz. Osie alebo včelie hniezda, kde hľadá plásty s medom, sú pre neho neodolateľnou pochúťkou, pričom sú bohaté na cukry, bielkoviny a iné výživné látky. Len málokedy sa mu podarí uloviť srnu alebo jeleňa, ak je to choré, mladé alebo staršie zviera. Požiera tiež mäkkýše, dážďovky a iné bezstavovce. Medvede obľubujú aj poľnohospodárske plodiny ako kukuricu a obilie - najmä ovos ale aj pšenicu, jačmeň a raž. Niekedy migrujú za bohatým zdrojom potravy aj na veľké vzdialenosti. Tak sa môže stať, že sa na jednom mieste zhromaždí aj viac jedincov, ktoré si vzájomne neprekážajú. Občas sa medveď stane

nevítaným hosťom pre chovateľov dobytka či oviec. V zimných mesiacoch sa medveď ukladá na "zimný spánok", ktorý sa nazýva hibernácia. Jeho telesná teplota sa zníži, spomalí sa tep a životné funkcie. Neprijíma žiadnu potravu. Tento "odpočinok" je pre medvede nevyhnutný v období nedostatku potravy. Taktiež je to vhodné obdobie, kedy prídu na svet mláďatá. Medvede si vyhrabávajú brlohy, pričom vyhľadávajú pukliny v skalách, vývraty, koreňové dutiny stromov, alebo využívajú ťažko dostupné skalné jaskyne, niekedy zaľahnú do kosodreviny či hustej mladiny. V brlohu ostávajú priemerne od novembra do marca - závisí to od dostupnej potravy, teploty počasia aj jedinca. Samica s mláďatami vychádza z brloha najneskôr.

Uhádni o kom sa hovorí

**Skáče z duba na jedličku,
v hrdzavom, či sivom tričku.
Cez deň hryzká oriešky,
Chvostík zdvihne do striešky.
Každý z lesa ju má rád,
je to lesný akrobat.**

Naša veverica stromová, známa aj ako veverica obyčajná patrí do veľkej čeľadi vevericovitých. Ide o skupinu hlodavcov, ktoré môžeme podľa spôsobu života rozdeliť na stromové veverice a veverice zemné. Vevericovité hlodavce sa vyznačujú dlhým zväčša chlpatých chvostom. Majú pomerne veľké guľaté oči. Rozšírené sú prakticky po celom svete okrem Austrálie. Veverica obyčajná v súčasnosti obýva nielen lesy, ale aj parky, cintoríny

a nebojí sa navštevovať ani záhrady. Veverička je veľká asi 20 - 25 cm a má až 18 cm dlhý chvost. V lete je prevažne sviežo ryšavá, hnedastočervená. Vyskytuje sa ale vo viacerých farebných variáciách cez hnedú až po tmavohnedú. Ostré ušnice má okrášlené štetôčkou zo srsti. V stredoveku mnísi využívali štetinky dokonca z vnútra veveričieho ucha, aby vytvorili štetec, ktorý využívali na ozdobné písmo v prepisovaných cirkevných knihách. Úkryt v podobe hniezda si veverica buduje buď v korunách stromov z konárov a vystiela ho jemným rastlinným materiálom, alebo obsadzuje stromové dutiny. Vchod do úkrytu býva zdola a zvyčajne z východnej strany. Veverice sú najaktívnejšie v období párenia. Samička veverička je schopná mať mladé až trikrát do roka. Veverica je veľmi čulá a väčšinu dňa strávi na potulkách. Neprestajne zháňa potravu, ktorou sú najmä semená ihličnanov, obžiera aj mladé výhonky, puky, bobule, zrno, huby. Veľmi často ju môžete vidieť s orieškom, ale menej ľudí vie, že ak narazí na nejaké hniezdo, zožerie aj malé vtáčatka. Prebytočnú potravu veverička neustále uskladňuje. Huby dokonca nastokáva na vetvičky.

Uhádni o kom sa hovorí

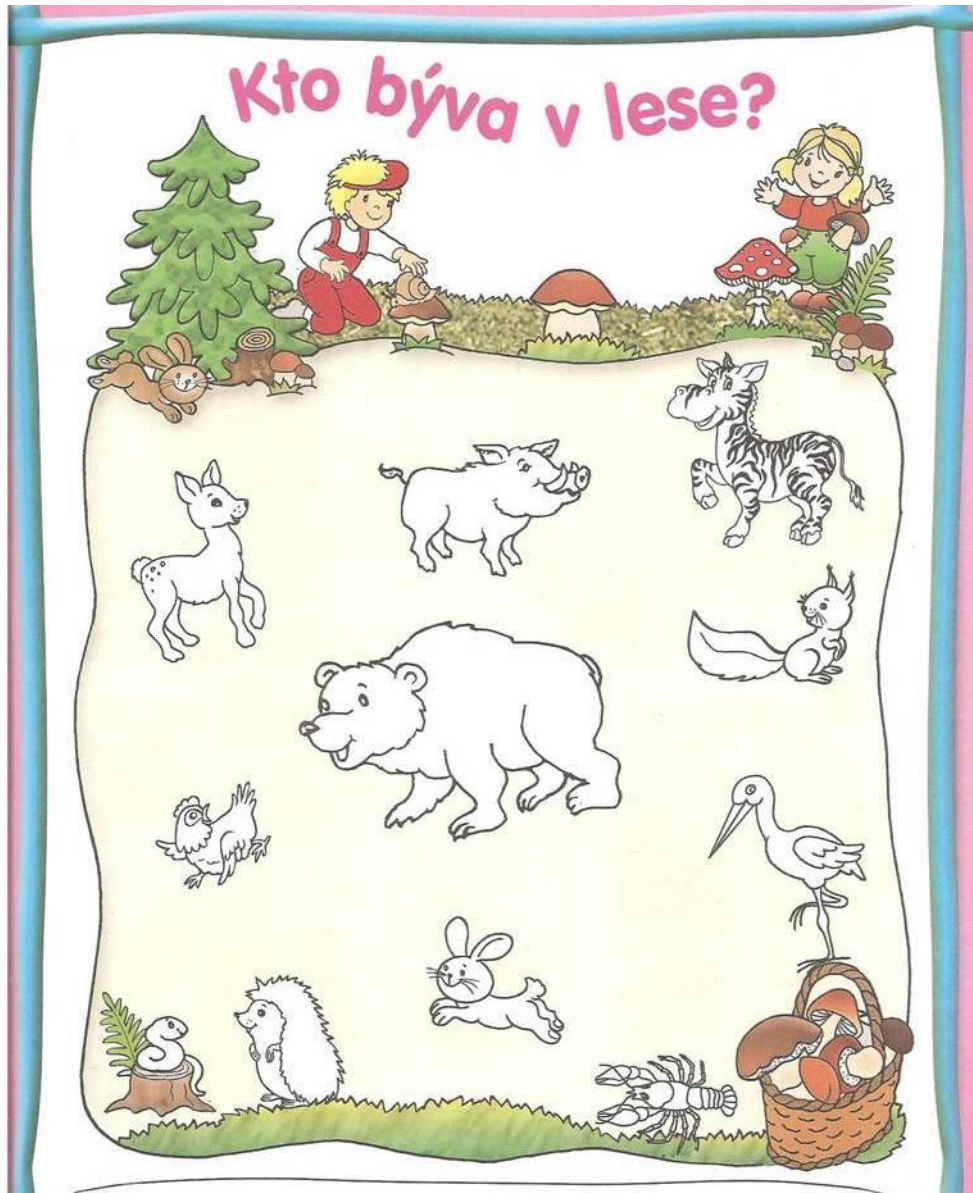
Štyri labky, dlhé uši,
krátky chvostík tiež mu sluší,
kl'učkuje a poskakuje
Ďateľinku obľubuje
Na papuľke fúziky,
som ja bežec veľiký.

Zajac poľný je druh zajaca z Európy a západnej Ázie. Ako originálny druh sa dnes však vyskytuje napr. aj na území Južnej Ameriky alebo v Austrálii. Jeho prirodzeným biotopom sú otvorené krajiny, predovšetkým polia, lúky, okraje lesov a i.,

kde je vďaka svojmu hnedému sfarbeniu veľmi dobre maskovaný. Väčšina ľudí stále nesprávne zaraďuje zajaca medzi hlodavce. V súčasnosti patrí do zvláštného rodu zajace. Zajac poľný dorastá 50 – 70 cm a dosahuje hmotnosť medzi 2,5 – 6,5 kg. Je veľmi zdatným bežcom, behá bežne 40 km/hod ,pri nebezpečenstve až 74 km/hod. a dobre kľučkuje. Pretože má predné nohy oproti zadným krátke, je rýchlejší pri behu do kopca, ako dole. Má dlhé uši, na koncoch tmavé. Je žltohnedej až hnedosivej farby s krátkym čiernym chvostom s bielou špičkou a dlhými ušami. Práve tieto, v pomere s telom obrovské, ušnice mu umožňujú veľmi dobre počuť. Okrem sluchu má aj veľmi dobre vyvinutý hmat a čuch. Trošku horšie už je to so zrakom, ale aj tak vidí veľmi dobre. Hlavne za šera a tmy. Tento druh je okrem iného zaujímavý aj stavbou svojho tela. Zadné nohy má oveľa silnejšie a dlhšie ako predné. Je to teda veľmi dobrý skokan. Zajac poľný žije samotársky, v malých skupinách sa zajace združujú len v dobe párenia, to začína prevažne vo februári, ale počas teplého počasia aj v januári alebo v decembri a trvá až do augusta alebo do septembra. Ak teda vidíme na poli pobehovať viac zajacov, prvý z nich je októbrová zajačica a za ňou sprievod zajacov. Gravidita trvá približne 42 dní a zajačica rodí 2 až 4 mláďat⁴. Mláďatá sa rodia plne osrstené a na rozdiel od mláďat králika divého vidia. Mláďatá sú krátko po narodení schopné behať a za 4 týždne sa dokážu osamostatniť. Každá zajačica za rok odrodí 7 až 10 zajačikov. Mnoho z nich však uhynie, a tak za rok prežijú len 2 až 4. Zajac je bylinožravý, cez leto požiera najmä rôzne byliny, zvyšky plodín po zbere, cez zimu ohrýza aj konáre a na jar vyhľadáva aj mladé púčiky. Svoje územie si značkuje sekrétom. Medzi jeho prirodzených predátorov patrí orol a mäsožravé dravce, napr. líška alebo vlk. Vďaka novým poľnohospodárskym postupom na území mnohých európskych štátov, jeho populácia v minulých rokoch drasticky klesla.

4. Omaľovávanka

Ďalšia úloha je hádanka s omaľovankou. Zvieratká vymaľujte a zakrúžkujte tie, ktoré v lese nebývajú .

Tak, ako my, ľudia žijeme v rodinách, žijú v rodinách aj zvieratá. A jednotliví členovia rodiny sa odlišujú. Ináč vyzerá mama otec, deti. Na nasledujúcich obrázkoch, sú zvieracie rodiny. Skúste ich pomenovať. Ak sa to nepodarí, odpovede nájdete na druhej strane obrázkov.

5. Zvieracie rodinky

Zvieracia rodina

- Pomenuj, aké zvieratá sú na obrázku. Kde sa s nimi môžeme stretnúť?

Zvieracia rodina

Kto je ich mláďa?

- Na obrázkoch sú zvierací rodičia. Povedz, kto je ich mláďa, popíš ho a nakresli.

Prasiatka sú isto všetkým známe. Tie domáce, prasiatka hračky, alebo prasiatka pokladničky. Aj v lese žijú divé svinky, otec sa volá diviak, matka diviачica, detičky do jedného roka sú prasiatka. Nie sú také guľaté a ružovúčké ako domáce, sú vrtké a pásikavé, vyzerajú ako oblečené v páskovaných pyžamkách. Staršie prasiatka ako rok, voláme lanštiakmi.

Tak, ako všetky matky chránia svoje mláďatá, aj matka Príroda chráni zvieratká, ale je ich veľa a my jej v tom musíme pomáhať. O tom hovorí nasledujúca báseň:

Ochrana lesných zvierat

**Príroda je veľká matka, príroda je kamarátka.
Tak ju chráňme, my to vieme, nie je jedno, kde
žijeme.**

**Hory, kopce, doliny, riečka, potok, kotliny...
modré nebo, slnko zlaté, hviezdy, čo ich
nezrádate.**

**V lesoch lesné zvieratá, ktože ich tam poráta?
V lete trávu, pašu majú, v zime, mraze zas
strádajú.**

**Sneh zasypal celý les, nakrmiť ich pod'me dnes.
Do senníka seno treba, do válova zrna, chleba.
Keď sa v jari slnko smeje, mláďatká im drobné
hreje.**

**Tak sa tešme, že ich máme a v prírode
stretávame.**

